

Prof.dr hab. Witold M.Orłowski
ul.Paprotki 24
02-747 Warszawa

Warszawa, 11/02/2025

**Recenzja wniosku dr Katarzyny Stabryły-Chudzio
w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk
społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse**

Niniejsza recenzja dokonana została na prośbę Rady Dyscypliny *Ekonomia i Finanse* Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, w związku z wnioskiem dr Katarzyny Stabryły-Chudzio o przeprowadzenie w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie postępowania w sprawie nadania jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie *ekonomia i finanse*. Recenzję wykonałem na podstawie dostarczonej mi dokumentacji, w tym autoreferatu, wykazu publikacji, kopii publikacji, a w szczególności monografii: „*Kształtowanie europejskiej wartości dodanej w kontekście ponadnarodowych dóbr publicznych*”, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2022, stanowiącej zgłoszone przez dr Stabryłę-Chudzio osiągnięcie naukowe (w rozumieniu § 1 punkt 1 podpunkt 2a załącznika do Uchwały Senatu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 54/2019 dot. zasad postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie).

Po analizie wszystkich dostarczonych materiałów stwierdzam, że mimo wątpliwości związanych z ujawnionymi licznymi słabościami złożonego wniosku, oceniam że dorobek dr Katarzyny Stabryły-Chudzio, a w szczególności zgłoszona jako osiągnięcie badawcze monografia oraz naukowa, a także wieloletnia aktywność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska, uzasadniają wniosek o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego.

Opinię ta uzasadniam szczegółowo poniżej.

1. Obszar zainteresowań naukowych

Zainteresowania naukowe dr Katarzyny Stabryły-Chudzio koncentrują się od lat na problematyce finansów publicznych, początkowo głównie w odniesieniu do Polski, a od czasu uzyskania stopnia doktora głównie w odniesieniu do finansów Unii Europejskiej (UE). Najważniejsze obszary zainteresowań naukowych po uzyskaniu doktoratu, udokumentowane aktywnością publikacyjną, to: (a) harmonizacja podatków w UE, (b) perspektywy zmian struktury i źródeł dochodów budżetu UE, (c) perspektywy zmian struktury wydatków budżetu UE, (d) polityka władz publicznych w kontekście ubóstwa i wykluczenia społecznego (zarówno w Polsce jak w UE), (e) polityka fiskalna i programowanie budżetowe w UE, w tym w

szczegółności problematyka konsolidacji finansów publicznych i kontroli tego procesu ze strony instytucji unijnych.

Wybór tego obszaru zainteresowań uważam za trafny i obiecujący, zwłaszcza wobec wyzwań stojących przed gospodarką europejską i przed UE jako instytucją, a w tym kontekście oczywiście również Polską jako członkiem UE. Doceniam też bardzo wyraźną konsekwencję dr Katarzyny Stabryły-Chudzio w budowaniu dorobku naukowego w tej dziedzinie, która niewątpliwie przez wiele najbliższych lat będzie znajdowała się w samym centrum zainteresowań światowej i polskiej ekonomii.

2. Spełnienie wymogów stawianych przy ubieganiu się o stopień doktora

2.1 Osiągnięcie naukowe

Zgłoszonym we wniosku osiągnięciem naukowym jest monografia autorstwa dr Stabryły-Chudzio: *„Kształtowanie europejskiej wartości dodanej w kontekście ponadnarodowych dóbr publicznych”*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2022.

Monografia spełnia wszelkie wymogi formalne sformułowane przez Ustawodawcę oraz przez Senat Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, wydana została przez renomowane wydawnictwo z listy ogłoszonej przez MNiSW, spełnia również wszelkie wymogi sformułowane wobec monografii naukowych dla potrzeb oceny jednostek naukowych (§ 8.2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie kryteriów i trybu przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym).

Monografia dotyczy bardzo ważnego, ciekawego z naukowego punktu widzenia, a przy tym skomplikowanego i trudnego do jednoznacznej oceny tematu. Pojęcie „europejskiej wartości dodanej”, powszechnie używane we współczesnej dyskusji na temat zasad funkcjonowania UE jest, jak zresztą słusznie wskazuje Autorka, niejednoznaczne i może być w bardzo różny sposób definiowane. Najbardziej przemawiająca do wyobraźni definicja to różnica pomiędzy: (a) z jednej strony hipotetycznym scenariuszem, w którym w krajach UE nie ma podejmowanych działań wspólnotowych, a działania w zakresie polityki gospodarczej są podejmowane wyłącznie na poziomie narodowym; a z drugiej strony: (b) scenariuszem rzeczywistym, (lub prognozowanym, gdyby chodziło o nieprowadzoną jeszcze aktywność wspólnotową) w którym działania te są powierzone w całości lub częściowo instytucjom unijnym. Europejska wartość dodana jest więc korzyścią uzyskaną w wyniku uwspólnienia działań. Oczywiście natychmiast pojawia się pytanie, czy chodzi wyłącznie o korzyść ekonomiczną, czy w grę wchodzić też mogą korzyści niemierzalne w kategoriach monetarnych, np. bezpieczeństwo lub wzmocnienie poczucia solidarności wspólnotowej. Tak rozumiana wartość dodana jest arytmetyczną odwrotnością „kosztu braku Europy” (nieco żartobliwie dodam, że wyrażona w monografii opinia jakoby pojęcie *cost of non-Europe* stworzone zostało i spopularyzowane w ciągu ostatniej dekady jest błędne – powstało ono w drugiej połowie lat 1980., jako tytuł Raportu Cecchiniego dotyczącego oceny funkcjonowania ówczesnej Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej).

W monografii znajdujemy szerokie omówienie problemu definicji pomiaru europejskiej wartości dodanej i związanych z nią kontrowersji, podobnie jak bardzo dobrze przygotowany przegląd literatury dotyczącej problematyki obecnego funkcjonowania UE (w tym polityczno-ekonomicznego dylematu federalizmu fiskalnego, odgrywającego kluczową rolę w determinowaniu skali uwspólnotowienia działań), a także dotyczącej istoty problemu racjonalności dostarczania dóbr publicznych (również z punktu widzenia obowiązujących w UE zasad subsydiarności). Muszę podkreślić, że są to problemy niezwykle złożone i skomplikowane, a w monografii znalazłem jeden z najlepiej przygotowanych przeglądów literatury w tym zakresie, jakie znam. Natomiast uwagę moją zwraca brak dostatecznej odwagi w formułowaniu przez Autorkę własnych wniosków (w odróżnieniu od przytaczania wniosków wyciąganych przez cytowanych autorów).

W dalszej części monografii Autorka zawęziła analizę europejskiej wartości dodanej do tych aktywności UE, które mają odbicie w wydatkach budżetowych (a więc dostarczaniu dóbr publicznych w postaci fiskalnej). Nie jestem pewny, czy słusznie – bez wątplenia największą europejską wartością dodaną jest wspólny rynek, bazujący na czterech swobodach traktatowych, i właśnie w odniesieniu do niego najłatwiej jest próbować udzielić odpowiedzi na pytanie o *cost of non-Europe*. Ogromna europejska wartość dodana drzemie też w dziedzinie bezpieczeństwa, choć oczywiście korzyści są tu wyjątkowo trudne do pomiaru, a problem ma znacznie głębszy wymiar polityczno-narodowy. Potencjalnie duża europejska wartość dodana znajduje się też, według Raportu Dragiego, w uwspólnotowieniu znacznej części polityki badań naukowych i wspierania innowacji, a także (z powodu transgranicznego charakteru problemu) w polityce klimatycznej.

Autorka skoncentrowała się jednak na tradycyjnych politykach finansowanych z budżetu, przede wszystkim polityce spójności i polityki rolnej, w stosunku do których pytanie o europejską wartością dodaną ma węższe znaczenie i sprowadza się do tego, czy wydatki czynione wspólnie dają lepsze efekty, niż np. w przypadku renacjonalizacji polityki rolnej i rozwojowej. Drugim pytaniem badawczym była redystrybucyjna funkcja budżetu UE, a także jej korekty wynikające ze stosowania rabatów krajowych (głównie brytyjskiego).

Niestety, nie uważam by przekonujące wyniki dało w tym zakresie przedstawione w rozdziale 5 badanie ekonometryczne. Problemy pojawiają się już na poziomie wyboru zmiennych do modeli panelowych (opartych na próbie czasowo-przekrojowej). Jeśli dobrze rozumiem bardzo skąpy opis badania, zmienną objaśnianą jest coroczne kształtowanie się w 15, 13 lub 27/28 krajach UR (starych, nowych i wszystkich krajach członkowskich) wskaźnika HDI (*Human Development Index*) lub alternatywnie PKB *per capita* (jak się można domyśleć na podstawie Tab.5.1, choć Autorka o tym nie informuje, mierzonego według parytetu siły nabywczej PPS). Zmienne objaśniające to kierowane w poszczególnych latach do poszczególnych krajów transfery z budżetu UE wynikające ze stosowanych polityk wspólnotowych. Nie wiemy jednak, czy PKB *per capita* mierzony jest w cenach stałych, czy zmiennych? Jeśli w zmiennych, wyniki będą zakłócone przez silną współliniowość zmiennych wynikającą z trendu inflacyjnego. A jeśli w

stałych, to jakich deflatorów użyto dla uzyskania wydatków w ramach poszczególnych polityk (w rzeczywistości mogą być one bardzo różne)?

Kolejne problemy są jednak jeszcze poważniejsze. Wpływ badanych polityk unijnych na PKB ma przecież charakter długookresowy, a tymczasem model panelowy usiłuje wychwycić tu związek jednoroczny. Użycie w takiej sytuacji, jako zmiennej objaśnianej, fluktuującego wskutek zdarzeń przypadkowych (np. globalnego kryzysu) oraz wskutek wahań zagregowanego popytu wynikających z cyklu koniunkturalnego rocznego poziomu PKB *per capita*, lub alternatywnie wskaźnika HDI (na który, *nota bene*, w połowie składa się PKB *per capita*) nie wydaje się w tym kontekście najlepszym pomysłem; może jednak należało raczej próbować objaśniać długookresową zmianę tych wskaźników?

Największy problem wynika jednak z faktu, że w modelu nie kontroluje się w żaden sposób zmiennych mających niewątpliwie znacznie większy wpływ na kształtowanie się PKB *per capita* i HDI niż wydatki z budżetu UE, a więc przede wszystkim polityk narodowych, a z punktu widzenia europejskiego funkcjonowania wspólnego rynku. Oznacza to, że całość zmienności rocznego PKB *per capita* usiłuje się objaśnić za pomocą zmiennych, mających jedynie niewielki wpływ na bieżącą sytuację gospodarczą.

O ile jednak wnioski uzyskane z tych modeli uważam za mało wiarygodne, za bardziej cenne i godne rozważenia uważam wnioski dotyczące wpływu sald rozliczeń z budżetem na wzrost (tyle, że mogą one raczej wskazywać na silne krótkookresowe efekty natury popytowej wynikające z napływu środków, zwłaszcza widoczne w nowych krajach członkowskich, a nie na efekty podażowe, o które głównie chodzi w politykach wspólnotowych). Za dobrze udokumentowany uważam z kolei wniosek dotyczący nieznacznego wpływu rabatów narodowych na sytuację gospodarczą krajów. Potwierdzałoby to ocenę, że rabaty te miały raczej znaczenie polityczne, a nie ekonomiczne (co zresztą nie dziwi, skoro największy rabat brytyjski był ekwiwalentem poniżej 0,2% brytyjskiego PKB).

Reasumując, monografię uważam za interesującą i wartościową, choć bardziej w sferze przeglądowej niż w sferze analitycznej.

Najistotniejszym pytaniem stojącym przed recenzentem jest to, czy przedstawiona publikacja spełnia wymóg znacznego wkładu autora w rozwój nauk ekonomicznych, stanowiące warunek niezbędny dla uzyskania stopnia doktora habilitowanego w świetle zasad przyjętych przez Senat Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (§ 1 punkt 1 podpunkt 2a, stanowiący powtórzenie Art. 219 punkt 1 podpunkt 2a Ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*).

Jak zaznaczyłem powyżej, publikacja w przeważającej mierze nie ma charakteru pionierskiego, a jej największą wartością jest niezwykle staranny i dogłębny przegląd stanu wiedzy dotyczącej problemów europejskiej wartości dodanej oraz dostarczania przez UE ponadnarodowych dóbr publicznych. Przegląd ten wzbogacony jest dość oszczędnie autorskimi przemyśleniami, a także stosunkowo skromną (i wzbudzającą pewne zastrzeżenia metodologiczne) próbą analizy ilościowej wpływu niektórych wydatków budżetowych na rozwój krajów UE.

Mimo to, biorąc pod uwagę niezwykle skomplikowany i trudny do jednoznacznej oceny charakter problematyki, jej znaczenie naukowe i praktyczne (dla kształtowania polityki i kierunków działalności UE, w tym stanowiska Polski w odniesieniu do zmian struktury budżetu), a także stosunkowo małe zainteresowanie tym problemem na gruncie polskim (niewielka ilość badań i publikacji), jestem skłonny uznać że monografia w możliwym do akceptacji z punktu widzenia oceny stopniu pogłębia wiedzę w dziedzinie ekonomii.

2.2 Aktywność naukowa

Dr Stabryła-Chudzio może się wykazać poważnym dorobkiem naukowym uzyskanym po uzyskaniu stopnia doktora, a w szczególności:

- (a) Publikacją 2 monografii naukowych.
- (b) Publikacją 37 rozdziałów w monografiach (w tym 24 po uzyskaniu stopnia doktora).
- (c) Redakcją 4 monografii naukowych.
- (d) Publikacją 44 artykułów (w tym 34 po uzyskaniu stopnia doktora).
- (e) Licznymi referatami na konferencjach krajowych i międzynarodowych.
- (f) Udziałem w 12 komitetach organizacyjnych konferencji krajowych i międzynarodowych.

Należy stwierdzić, że mimo sporej liczby publikacji, rozpoznawalność dr Stabryły-Chudzio jako badacza należy uznać za stosunkowo niewielką. Wśród publikacji nie ma czasopism z bazy JCR i tylko jedna publikacja w piśmie wysoko punktowanym (100 punktów). Wyliczone liczby cytowań (3 w Web of Science, 6 w Scopus), a także wartości Indeksu Hirscha (4) należy uznać za stosunkowo niskie.

Słabością dorobku, z punktu widzenia wymogów stawianych przy nadaniu stopnia doktora habilitowanego, jest też nieduża skala współpracy z innymi (poza macierzystą uczelnią) instytucjami naukowymi.

Cała kariera naukowa dr Stabryły-Chudzio związana była ściśle z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie, gdzie studiowała i zdobyła stopień naukowy doktora, a także pracowała jako, kolejno, asystentka-stażysta, asystentka i adiunkt. Związki z innymi uczelniami i instytucjami naukowymi, wymagane dla uzyskania stopnia doktora habilitowanego, ograniczały się do gościnnych cykli wykładów (m.in. na Uniwersytecie Jagiellońskim), a także do staży na uczelniach polskich i zagranicznych (w tym m.in. w centrum badawczym TIGER Akademii Leona Koźmińskiego, Uniwersytecie Pierre Mendès France w Grenoble, Uniwersytecie Sztokholmskim). Wymagana współpraca naukowa z innymi uczelniami i instytucjami naukowymi, poza macierzystą, nie była specjalnie intensywna i ograniczała się do: (1) współpracy z AGH dotyczącej polityki podatkowej w UE (wspólne publikacje z pracownikami AGH); (b) badań w centrum badawczym TIGER Akademii Leona Koźmińskiego dotyczące federalizmu fiskalnego i dóbr publicznych. Poza tym dr Stabryła-Chudzio

uczestniczyła w 16 projektach badawczych KBN, NCN, badań statutowych Katedry Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Reasumując można więc stwierdzić, że łączny dorobek naukowy dr Stabryły-Chudzio, choć obszerny pod względem ilościowym, ma jednak liczne słabości z punktu widzenia ubiegania się o stopień doktora habilitowanego (zgodnie z § 1 punkt 1, podpunkt 3). Po pierwsze, zdecydowana większość artykułów opublikowana została w stosunkowo mało znanych pismach, co zaowocowało niską rozpoznawalnością Autorki. Po drugie, w dorobku mało miejsca zajmuje współpraca z innymi, poza macierzystą uczelnią, instytucjami naukowymi. Stroną silniejszą są publikacje rozdziałów w monografiach, wydawanych często przez uznane wydawnictwa (głównie polskie).

Biorąc pod uwagę mocne i słabe strony dorobku, a także wyrażając spore rozczarowanie niedostateczną aktywnością naukową, jestem jednak skłonny uznać, że dorobek dr Stabryły-Chudzio można uznać za spełniający minimalne wymogi.

3. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego

Należy zauważyć, że dr Stabryła-Chudzio legitymuje się poważnym dorobkiem dydaktycznym, uzyskanym głównie w ciągu wieloletniej pracy w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie (zajęcia dydaktyczne na wielu uczelniach, promowanie prac licencjackich i magisterskich, organizacja seminariów i webinarów, redakcja monografii studenckich i podręcznika). Ma również spore osiągnięcia organizacyjne, a działalność popularyzatorską i działania w zakresie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym realizowała w formie licznych szkoleń i ekspertyz.

Aktywność dr Stabryły-Chudzio została doceniona przez macierzystą uczelnię, co wyrażało się w dziewięciu nagrodach indywidualnych i zespołowych Rektora za osiągnięcia w dziedzinie naukowej) oraz osiągnięcia organizacyjne, a także medalem za Długoletnią Służbę i medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Wniosek

Konkludując, uważam że udokumentowany dorobek dr Katarzyny Stabryły-Chudzio, a w szczególności zgłoszona jako osiągnięcie aktywność badawcze monografia oraz aktywność naukowa, a także wieloletnia aktywność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska, mimo wątpliwości związanych z ujawnionymi słabościami złożonego wniosku, uzasadniają wniosek o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego.

Witold M. Orłowski